

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ М. МУШИНКИ «ВОЛОДИМИР ГНАТЮК. ЖИТТЯ ТА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ В ГАЛУЗІ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ, ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА МОВОЗНАВСТВА». — ТЕРНОПІЛЬ, 2012. — 382 С.

У кінці листопада 2012 р. в Тернополі та Києві відбулися презентації ґрунтовної монографії словацького українця академіка Миколи Мушинки, що вийшла у видавництві «Навчальна книга – Богдан», про життя і творчість українського етнографа, фольклориста, мовознавця, літературознавця, мистецтвознавця, перекладача та громадського діяча Володимира Гнатюка.

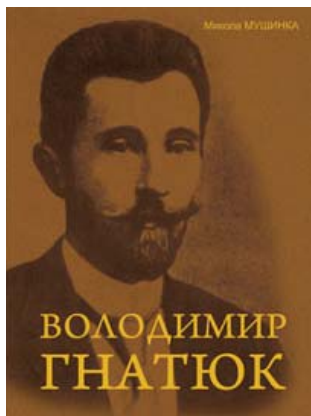
Історія задуму, написання та видавництва монографії коротко описана у передмові до нового видання книжки (с. 4–16) і більш детально – в епілозі «Стежками життя з Володимиром Гнатюком» (с. 323–354).

М. Мушинка, русин зі Словаччини, навчався в аспірантурі у Києві, але за зв'язки з дисидентами його вислали з СРСР та позбавили можливості займатися науковими посадами, навіть користуватися бібліотекою, для якої він особисто виклопотав понад 700 томів видань Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. Та настирний М. Мушинка не полишив наміру написати працю про В. Гнатюка. Він почав їздити із Пряшева до Праги (630 км), щоб робити виписки із книг у Слов'янській бібліотеці, не зважаючи на умови, у яких доводилося працювати.

Коли монографія була готова, видати її у Радянському Союзі чи комуністичній Чехословаччині було неможливо. Зате на неї чекала дочка В. Гнатюка Олександра та українці світової діаспори. За сприяння єпископа Української греко-католицької церкви Михайла Гринчишина Олександра, яка тоді жила у Парижі, профінансувала видання монографії як 207-го тому «Записок Наукового товариства ім. Шевченка» у 1987 р. Усі 20 авторських примірників, які М. Мушинка попросив вислати на адреси наукових бібліотек України з надією, що вони потраплять у секретні фонди, були знищені у Москві. Він, як і багато інших людей того часу, вірив, що комунізм не протримається вічно і що всі матеріали із секретних фондів рано чи пізно стануть доступними широкому загалу.

На щастя, М. Мушинка не лише дожив до цих часів, але й захистив докторську дисертацію про спадщину В. Гнатюка в 1992 р. у незалежній Україні. Цікаво, що після захисту йому мала видати диплом московська атестаційна комісія, бо української тоді ще не існувало, але він не погодився, хоч на український диплом треба було чекати 2–3 роки. Але всього через рік М. Мушинка отримав диплом доктора філологічних наук із тризубом!

Дивно, що монографія ще раніше не вийшла друком в Україні. На це мали бути вагомі причини, адже ця праця є дуже цінною для української науки і культури. На основі багатьох архівних матеріалів М. Мушинка відтворив три напрямки наукових зацікавлень В. Гнатюка:

діяльність у галузі фольклористики, літературознавства і мовознавства. Кожному із них присвячений окремий розділ книги. У розділі про фольклорно-етнографічну діяльність В. Гнатюка автор класифікує його праці за такими підрозділами: народні пісні, звичаї та вірування, народна демонологія, народна проза (казки про тварин, фантастично-пригодницькі, соціально-побутові казки, анекдоти, перекази, легенди, прислів'я та приказки, сороміцький фольклор – еротичні пісні та оповідання). Інформація цього розділу дуже допомогла б фольклорис-

там-початківцям, оскільки пропонує не лише ідеї для досліджень, але й розкриває актуальні і нині методи та історію досліджень у цій галузі у підрозділах «Методика збирання та класифікація фольклору», «Текстологічні принципи записування й видання фольклорних матеріалів», «Історія української фольклористики та етнографії», «Фольклор та етнографія окремих регіонів української території», «Фольклор та етнографія інших народів».

У другому розділі монографії автор детально висвітлює діяльність В. Гнатюка як літературознавця, перекладача, засновника і редактора «Українсько-руської видавничої спілки».

Мовознавчій діяльності В. Гнатюка, який займався діалектологією, писав на теми граматики, лексикології, правопису та ін., присвячений третій розділ.

Бібліографія основних праць В. Гнатюка, подана у цьому виданні, містить 335 праць. 31 сторінка видання заповнена виключно фотографіями В. Гнатюка, його сім'ї, листів та архівних документів. Крім цього, у додатках надруковані листи з переписки М. Мушинки з Олександрою Гнатюк, рецензія на рукопис монографії, бібліографія праць автора про В. Гнатюка, резюме чотирма мовами та іменний покажчик.

Книжка по-справжньому цікава, і не лише фахівцям. Поодинокі вкраплення діалектних слів та зворотів додають написаному особливого русинського колориту. Радимо читачеві не пропускати коротких пояснень у зносках. Це історії, з яких можна дізнатися про людей, які так чи інакше були причетні до життя вченого. Біографія В. Гнатюка, що складає перший розділ книжки, стане джерелом дослідження для українознавців. Деталі із його життя, починаючи від раннього дитинства, відновлені автором монографії з численних архівних матеріалів. Працелюбність, настирність, винахідливість, прагнення охопити неохопне та невтомна праця В. Гнатюка не залишать читача байдужим.

Оксана ДАНИЛЮК-КУЛЬЧИЦЬКА
молодший науковий співробітник
відділу української етнології ННДІУВІ